

List izlazi po potrebi
svakog mjeseca jedanput
Našim poslovnim
prijateljima šaljem
list besplatno.
Inače iznosi godiš-
nja pretplata Din 20.
Rukopisi se ne
vraćaju.
Uredništvo i uprava:
Ljubljana, Gosposvetska
cesta 5.
Telefon broj 23-16.

Tržni Glasnik

Naklada tvrtke Sever & Komp. Ljubljana,
Gosposvetska cesta 5.

Cijenik oglasa:
za 1/2 stranu Din 1000
" 1/4 strane " 500
" 1/8 " " 250
" 1/16 " " 125
" 1/32 " " 65
Kod višekratnog
uvrštenja popust po
sporazumu.
Pretplata i oglasi.
plaćaju se unapred
Plativo i tuživo u
Ljubljani.
Tek. račun kod pošt.
štedionice br. 10.363.

God. II.

Ljubljana, 30. aprila 1930.

Broj 4.

Tržno poročilo o semenih in poljskih pridelkih

Navedene cene veljajo za 1 kg loko Ljubljana z jamstvom porekla, pristnosti, čistoče in kaljivosti semena in, da je isto brez predenice. Detelje vseh vrst in mačji rep so plombirane po državnem zavodu.

Črna detelja. Večja naročila so vsled poznega časa izostala in prihajajo le še manjša ponaročila. Cena je čvrsta in izgleda, da tisti, katerim je blago ostalo, tega ne obžalujejo, ker si obetajo, da bo prihodnje leto cena boljša. Mi notiramo danes za najlepše blago Din 15.— in za cenejše Din 13'50.

Lucerna. Vsled letošnje izredno nizke cene se je seje več kakor sicer. Cena za prav čedno seme je Din 12'50 do Din 15.—.

Trave. Cena vsem vrstam je stalno trdna in je ista, kakor je bila pred mesec dni.

Krmična pesa. Kljub visokim cenam so bile vse vrste razprodane razen malenkostne množine mamut rdeče, ki notira prej ko slej Din 21.—.

Jesenska repa bela. Nasadi repe določene za seme pripravljajo že cvet, vendar ne bode seme popolnoma zrelo in zadostno suho še pred tremi meseci. Sveže seme tudi ni tako sposobno in vzdržno kakor ono iz preteklega leta. Mi imamo na zalogi še nekaj starega semena in notiramo za isto Din 24.—. Nemci in Danci zahtevajo danes za svoje blago Din 35.—.

Poljska semena. Važna predmeta sta konoplja za seme, ki stane Din 6'50 in — grahara letna, za katero notiramo Din 3'15. Prišel je tudi čas za semenski fižol nizke in visoke vrste, ki je v ceni zopet nekoliko popustil.

Smrčki ali mavrohi v suhem stanju niso prihajali do zadnjih let na trg. Z vztrajno propagando in visoko ceno pa se je doseglo v tem kratkem času toliko uspeha, da smo z njim zelo zadovoljni. Cena Din 80.—, ki jo plačujemo za 1 kg suhih smrčkov, je zelo vabljiva.

Rafijski lik. Prima Majunga Din 14.—.
Extrissima Majunga Din 15.—.

Morska trava.	pri odjemu skupno 5 bal:	do 5 bal:
Extrissima	Din 3'75	Din 3'90
Extrafin	» 3'50	» 3'65
Fin	» 2'85	» 3.—

Cena je znova popustila. Blago je prav lepo in sveže barve.

Brusni kamni (osle). Ker smo se trdno odločili, da se z brusnimi kamni ne bomo več bavili in to predvsem vsled preobilice posla z drugimi predmeti, nudimo iste, dokler še zaloga traja, izpod lastne cene. Kamni so priznani najboljši originalni bergamaški in jih nudimo v velikosti:

18/19 cm dolžine	à Din 2.—
20/21 cm dužine	à Din 2'50
23/24 cm dolžine	à Din 3'50

A. B.: Nekoliko o gljivama.

Umalo nevjerovatno se čuje, da su već stari narodi poznavali srazmjerno više vrsti gljiva, kao što ih poznaje naša poprečna javnost. Gljive opijevali su već Horacij i Marcial. Seneca navadja 10 vrsti gljiva, koje su dobre, kada se ih u pravo vrijeme bere. O rimskim imperatorima poznato je,

da su uz druge naslade čislali i gljive, osobito onu, koja je dobila po njima i ime (amanita caesarea). Kod nas zovu tu gljivu blagva, rujnica ili škripac.

Da se je počelo gljivarstvo u srednjom vijeku zanemarati, su tome uzrok pseudo-učenjaci. Neki njemački liječnik u 18. stoljeću zapisao je: »Iako bi bile gljive najbolje i najskupocijenije pripremljene, učinite pametno, ako ih bacite u djubre.« Najsta-

Tržni izvještaj o sjemenju i poljskim plodovima

Navedene cijene vrijede za 1 kg loko Ljubljana sa jamstvom porijekla, pravote, čistoče i kljivosti sjemenja i da je isto bez viline kose. Djeteline svih vrsta i mačji rep su plombirane po državnom istraživališću za sjemenje.

Crvena djetelina. Veće narudžbine su uslijed poodmaklog vrijemena izostale i dolaze još samo manje ponarudžbine. Cijena je čvrsta i izgleda, da onim, kojim je robe preostalo, toga nije žao, pošto si obećavaju, da će biti buduće godine cijena bolja. Mi notiramo danes za najlijepšu robu Din 15.— i za jeftiniju Din 13'50.

Lucerna. Uslijed ovogodišnje vanredno niske cijene sije se je više kao obično. Cijena za veoma lijepo sjeme je Din 13.— do 15.—.

Trave. Cijena svim vrstama je stanovito čvrsta te je ista kao što je bila prije mjesec dana.

Stočna repa. Uz prkos toga, da su bile cijene visoke, bile su sve vrste rasprodane osim malenkostne množine mamut crvene, koja notira Din 21.—.

Jesenska repa bijela. Nasadi repe određene za sjeme napravljaju već cvijet, ipak neće biti sjeme sasvim zrijelo i potpuno suho prije 3 mjeseca. Sviježe sjeme takodjer nije tako sposobno i uzdrživo kao što ono iz prošle godine. Mi imamo na zalisi još nekoliko starog sjemenja i notiramo za isto Din 24.—. Njemci i Danci traže danes za svoju robu Din 35.—.

Poljsko sjemenje. Važni artiklovi su konoplja za sjeme, koja stoji Din 6'50 i — grahorica letna, za koju notiramo Din 3'15. Došlo je i vrijeme za semenski grah koji je u cijeni opet nekoliko popustio.

Smrčki u suhom stanju nisu dolazili do posljednjih godina na pijacu. Sa ustrajnom propagandom i visokom cijenom postiglo pak se je u tom kratkom vremenu toliko uspjeha, da smo sa istim veoma zadovoljni. Cijena Din 80.—, koju plaćamo za 1 kg suhih smrčaka, je jako zamamljiva.

Rafijski lik. Prima Majunga Din 14.—.
Extrissima Majunga Din 15.—.

Morska trava.	kođ uzimanja ukupno 5 bala:	do 5 bala:
Extrissima	Din 3'75	Din 3'90
Extrafin	» 3'50	» 3'65
Fin	» 2'85	» 3.—

Cijena je ponovo popustila. Roba je veoma lijepa i svježe boje.

Brusove za kose (gladalice). Pošto smo se za tvrdo odlučili, da se brusovima nećemo više baviti i to prije svega uslijed preobilog posla sa drugim artiklima, nudjamo iste, dokle još zaliha traje, ispod vlastite cijene. Brusovi su priznati najbolji originalni bergamaški te ih nudjamo u veličini:

18/19 cm dužine	à Din 2.—
20/21 cm dolžine	à Din 2'50
23/24 cm dužine	à Din 3'50

riji njemački botanik Weimann izdao je g. 1745 opširnu knjigu o biljarstvu, gdje je površno raspravljao i o gljivama ili njemu bile su otrovne sve crvene, pepeljaste-crvene i krpaste gljive. Uopšte je Weimann tvrdio, da se gljive zaraze od zmija, krastača i drugih otrovnih životinja, nadalje i od lokava i djubrišta uslijed isparivanja. A i nas su učili u školi, da su otrovne sve one gljive, koje prorezane pocrne, koje iz-

lučivaju mlijeko (sok), koje med kuvanjem pocrne srebrenu kašiku.

Nije pretjerano tvrdjenje, da su gljive najvažniji dio bilinstva pošto uz opšte poznavanje i pravilnu eksploataciju mogle bi donositi ogromno bogatstvo, osim toga bile bi i od velike koristi u pučkoj prehrani i u kućanstvu uopšte. Pri tome treba je i uživati, da svaka druga hranilna biljka zahtijeva i skrbi kod obrade a i troškove dok su gljive, pravo da se kaže, milodar za siromašne ljudi.

U državama, gdje su poznavanje i eksploatacija jestivih gljiva opštenita, kao što na pr. u Francuskoj, Švici, Čehoslovačkoj, i Italiji donosile su gljive već prije rata milijune.

U Francuskoj gaje na umjetni način u ogromnim množinama plenfenite gljive. U gorskim predelima Čehoslovaške, Bavarske i Saksonske tvore gljive važnu prehranu siromašnom stanovništvu. Osim drugih posušenih i konzerviranih gljiva založe se tamošnji ljudi za čitavu zimu osobito sa grmačama, koje rastu i kod nas po starim panjima i korijeninama u velikim količinama. Ulože ih cijele bačve u ocet, kao kod nas kupus i repu.

Otkada počelo se je kod nas veće zanimanje za gljive, se je i izvoz suhih gljiva znatno povekšao. U posljednjim godinama izvozilo se je samo iz Slovenije poprečno za 25 milijuna dinara suhih gljiva na godinu. Ako bi i naše južne pokrajine znale iskorišćivati gljivarstvo barem u istom odnosu kao što u Sloveniji, lako bi naša država dobivala najmanje 200 milijuna dinara godišnje za eksportne gljive. Našoj javnosti još je malo poznato, kako se gljive plode in da ih je moguće zasijati na zgodne zemljište. Kad gljiva dorase, napravi ogromnu množinu prahu sličnog sjemena (trosi). Trosi su vrlo laki i postojni. Nalaze se pod kapom kod cijevastih in lisnatih gljiva, kod smrčaka in rupicama vrli kape, kod ugara pa usrijed ploda. Kad sjeme dozrije i ispade, raznaša ga svaki lagan vjetrić na daljine i kad pade na zgodno zemljište (raskrojine bilinstva, pošto su sve gljive izjedalké), uskljije i napravi plitko ispod zemlje vlaknastu steljku, sličnu paučini. Končići tih vlakana izjedavaju se u raskrajajuće se bilinske predmete a na križi-

štima razvija se plod, dok ne prodre zemlju kao mlada gljiva.

Glavna doba za gljive je u jeseni (augusta do novembra), proljetna sezona počinje već mjeseca aprila (u osobito ugodnom proljeću dapače marta), kad se pokažu već ukusni smrčki. Smrčaka imademo više vrsta. Kod nas se najčešće pojavlja koničasti ili šiljasti smrčak (*morchella conica*), koji je crnkasto smeđe boje sa podugovitim rupicama povrhu klobuka. Rase po piješčenim pašnicima, kraj njiva i po piješčenim četinastim šumama te je izvršna gljiva bila sviježa ili suva. Drugi rijetkiji smrčak u našim krajima je užitni smrčak ili preslica (*morchella esculenta*), koji je dosta veći i na tjemenu zaokružen. Boje je žutosive ili bljedosedje. Još rijetkiji je treći kapčasti ili turski smrčak (*morchella rimosipes*), koji je izmedju sviju najmanji. Boje je olivnozeleno. Klobuk ima oblik ora-ha ili malog luka.

Kalitev semena.

Seme je speča rastlina, ki tako dolgo počiva, dokler je ne prebude ugodni pogoji za kalitev. Življenska klica v semenu se vsled toplote in vlage zbudi, začne kliti in se razvije v drobno rastlino. Klico požene proti vrhu iz zemlje, medtem ko rastejo korenine v tla, da lahko črpajo iz njih potrebno hrano. Za prvotni razvoj služi rastlini hrana, ki je v ta namen shranjena v semenu v obliki škroba, sladkorja ali masti. Za kalitev je razen vlage potrebna tudi primerna toplota, ki v splošnem sega nekako od 5° do 45° C. To pomeni, da more rastlina kliti pri 5° C, preneha pa pri 45°. Najugodnejša toplota je okrog 30°. Sicer je pa treba omeniti, da razvija seme samo pri kalitvi toploto, ki dosega mnogokrat do 40°. Po več ali manj letih izgubi seme svojo kaljivost. Čim bolj suho je seme, tem več časa se ohrani kaljivo, zato je neobhodno potrebno, da seme pred spravljanjem dobro osušimo. Če je seme preveč vlažno, se ga rada prime plesen, ki uniči kaljivost mladih klic. Nekatero seme je drugo leto bolj kaljivo kakor prvo, zato sejemo n. pr. pšenico najraje iz minulega leta, medtem ko je treba rž že isto leto. Ječmen in oves je sejati tudi isto leto.

Predenica in sredstvo proti njej.

Predenica spada med vrsto rastlin zajedalk. Zajedalka je rastlina, ki ni sposobna, da si sama pridobiva mineralno hrano iz zemljišča, ker nima korenin a tudi ne plinasto iz zraka, ker nima listja. Vsled tega je popolnoma navezana na druge višje rastline, na katerih živi in jim jemlje s pomočjo svojih sesalk, s katerimi se jih ovija in zariva v nje, hrano, s katero se potem sama preživlja in raste. Napadene rastline, njene hraniteljice, propadajo, se suše in ginevajo.

Vseh do sedaj poznanih vrst predenice je cca 77, od katerih jih pride na Evropo 9, Afriko 13, Azijo 23, Ameriko 44 in Avstralijo 7. Mnoge teh vrst prenešene so obenem s semenom kulturnih rastlin v kraje, kjer jih popreje ni bilo, tako so n. pr. prenešene nekatere evropske v Ameriko in narobe.

Od naših vrst je najbolj znana in škodljiva mala predenica (*Cuscuta minor*), ki se ovija kakor kača s svojimi rožnatimi, brezlistnatimi in lasnatimi debelci okrog premnogih kulturnih rastlin: detelje, lucerne, grahorice, graha, materine dušice, resja, a loti se tudi ječmena in kamilice, a v južni Tirolski so jo zapazili celo na trti. Najbolj pogosto pa se jo opazi na črni de-

telji in lucerni, kjer napravlja tkzv. »predenična gnezda«. Ker nima korenin, zarije svoje sesalke v stebila svojih hraniteljic, ter jim jemlje vso za življenje potrebno hrano, vsled česar one tako dolgo venejo, dokler ne poginejo. Predenica je enoletna rastlina in v težnji, da se obdrži, cvete od junija do avgusta. Cveti so beli ali rožnati in iz plodov izpade avgusta zrelo seme, ki je podobno deteljinemu semenu. Seme prezimi na zemlji in obdrži kaljivost tudi 7 let. Seme vzklije, ko je pomlad že minila, ko so druge rastline že dobro razvite, v mala belkasta vlakna, ki se vijakasto zvijajo in poskušajo z vrhom doseči kakšno ugodno rastlino. Zanimivo je to, da se predenica nikdar ne ovije okoli suhih rastlin ali drugih predmetov na njivi. Ona ima najraje njive v ravninah, ki so gosto preraščene, a nekatere vrste rastejo celo po visokih gorah južnoameriških And. Kar se tiče hraniteljic, jih predenica, vsaj spočetka, ne izbira. Če nima boljših hraniteljic, se zadovolji tudi s travami, če se ji pa posreči doseči ljubše rastline, preide na te ter živi na njih naprej. Če se pa mora zadovoljiti z neljubimi rastlinami, ne doseže na njih nikdar tako bujne rasti, zaostaja in tudi manje časa živi.

Izmed ostalih vrst naj omenimo večjo predenico (*Cuscuta major*), katera ni tako škodljiva kakor prva, četudi bujneje raste. Ona živi na koprivah, hmelju, konoplji, grahorici, grahu in vrbi. Lanena predenica (*Cuscuta epilinum*) živi samo na lanu in njegovem plevelu. Hmeljska predenica (*Cuscuta lupuliformis*) živi na vrbi, topolu, javoru, koprivi. To je največja in najbolj močna predenica s stebli kakor vrv debelimi. Dalje so še važne dišeča predenica (*Cuscuta racemosa*) na lucerni in Gronova (*Cuscuta Gronovii*) na lucerni in detelji, ki sta obe ameriškega porekla.

Kot najboljšo zavarovanje proti predenici je, da se dobavi čisto, neokuženo seme in da se to poseje na neokuženi zemlji. Na okuženi zemlji se ne sme sejati skozi celo vrsto let rastlin, katere napada predenica. Ker pa širijo in raznašajo predenico razne živali in ptice, je dolžnost vsega kmetijstva, da se začne s skupnimi močmi boriti proti tej pošasti, ki povzroča kmetijstvu na milijone škode. Na okuženih krajih se ne sme pasti živine ter se ji tudi ne sme dajati okužene hrane, ker pride njeno seme nepoškodovano na gnojšče in če gnoji poljedelec s takim gnojem, širi nevede okuženje naprej, a sam se čestokrat čudi, odkod se je predenica zopet vzela.

Sredstva proti predenici. Zelo navadno sredstvo je, da se napadene rastline sesечеjo in zažgejo. Rastline se morajo s srpom požeti kolikor mogoče nizko in še okrog okuženega prostora cca 1 m. Če je vreme ugodno, posujemo okužena mesta z najbližjo okolico s slamo in poškopimo s petrolejem in na vseh štirih straneh zažgemo. Za 1 kvadratni meter okuženega prostora je potrebno 5 kg slame in 2 in pol kilograma petroleja. Zažgani prostori se lahko preorjejo in čez 2 do 3 tedne posejejo. Če so napadeni večji kompleksi, je najbolje, da se globoko preorjejo, ker tedaj ne more seme predenice vzkliati. A so dokazani slučajji, da je tako seme, potem ko je ležalo več let v zemlji, vzkliko, ko se pri ponovnem oranju zopet vrže na površino. Nekateri se poslužujejo namesto zažiganja rastlin, kalijeve soli, s katero potrosijo rastlino. Res je, da vsa ta sredstva uničujejo predenico, a uničujejo tudi hraniteljice. Zato se v veliki meri rabi obrambno sredstvo, ki uniči samo predenico. — To sredstvo je zelena galica v raztopini 15—18% (150—180 gramov galice na 1 liter vode). S to raztopino poškopimo deteljo in lucerno in sicer se pri škropljenju poslužimo navadne vinogradniške škropiljke. Po škropljenju res počrni detelja in lucerna, kakor da bi bili uničeni, a kmalu se zopet popravi in nadoknadi škodo, ki sta jo pretrpeli vsled škropljenja. Če smo pravilno škropili, se predenica izgubi. Na vrbah uničimo predenico s tem da porežemo veje in jih sežgemo, še predno je začela cvesti. Okužen les sicer ni za uporabo, ker se lomi na mestih, kjer so se zarile predenične sesalke.

Košnice rašeljke.

Pošto će biti rašeljka već za dobar mjesec dana zrijela, te će početi i sabiranje i pranje iste, navajamo u slijedećem upute, kako je treba sa rašeljkom postupati, da budu koštice punovrijedne. To je važno zbog toga, jer se postiže za zdravu robu mnogo viša cijena:

Da koštice rašeljke budu lijepo bijeličaste i sposobne za sjeme, mora se rašeljke, čim sazreju, obrati, koštice izvaditi, pa ih odmah oprati u hladnoj vodi, koju tre-

ba donde mijenjati, dok koštice ne dobiju lijepu bijeličastu boju. Škodno je, ako se koštice odmah ne operu, kad se izvade, nego se puste ležati na kupu kao i to, ako se koštice ne izvade odmah nakon branja voća, jer se one lako ogriju ili upiju tamniju boju mesa, pa se nikada više ne dađu izbjeliti. Osim toga sadržava voćno meso u sebi kiselinu, koja veoma škodno utiče na jezgro, dakle slabi klijavost. Tako oštećene koštice nemaju više pravu vrijednost za trgovinu odnosno za sijanje.

Dalje se mora paziti i na to, da se ne uzimaju koštice od nezrijelih, cvrljivih, uvelih, ustojalih ili inače nezdravih voćaka, koje se i onako lako pozna, a koje i većinom ostanu i na površini vode, kada se voće u nju metne. Koštice od takovog voća nemaju vrijednosti. Samo se po sebi razumije, da se nikako ne mogu upotrebiti koštice od voćaka, koje su kiselijske za raku ili kuhane u kazanu, jer je njihova klijavost potpuno uništena.

Koštice sviju vrsti voćaka mogu se pogledno klijavosti potanko već nakon nekoliko dana preiskusiti.

Za preiskušanje koštica rašeljke dovoljno je vrijeme od 4 do 5 dana. Da se uvjerimo pogledno klijavosti, metnemo šaku koštica u čašu vode te ih pustimo u vodi 4 do 5 dana. Nakon tog vremena ih posmatramo. Koštice, koje imaju snježnu bijelu i tvrdo jezgro, zdrave su i klijave. Kožica ne ljušti se i jezgro ne djipne sa lakoću sa iste. One koštice pak, kojih jezgro nije bijelo nego žutkasto i koje izgleda kao stakleno te se spuzi sa lakoću iz kožice, su slabe i ne klicaju.

Sijanje bijele repe okruglice (postrne repe).

Postrne repe imamo raznih vrsta. Za naše prilike dolazi u obzir u glavnome čuvena vrsta: ukusna repa »Turnips«. Ova je dugačka i bijela sa crvenim vrškom. Upotrebljavamo je kao dobru hranu za blago do kasne jeseni. Osim toga može da posluži kao varivo za ljude, naročito ukiseljena.

Dobra strana ove repe je ta, što se može sijati kao postrni usjev, osobito iza ranog ječma. Postrna repa uspijeva dobro na pijeskovitom, ječmenom i raženom zemljištu, no ovo ne smije da bude presuvo. Naša teška zemljišta sa vlažnom klimom osobito su podesna za uzgoj postrne repe. Prirod postrne repe često nije manji od priroda blitve (kravske repe). Meso od postrne repe je veće hranljive vrednosti od ostalih vrsta bijele repe, ako se k tome uzme u račun, da bijela repa treba mnogo manje radne snage za obradu, jer imade kraći period rasta.

Uzmimo blitvu, koja raste cijelu godinu i treba za obradu barem tri puta toliko nadničara, kao za postrnu repu. Prema ovome je svakako prednost postrne jeenske repe veća nego blitve, jer se veoma i jednoličnije izcrpljuje tlo. Postrna repa zahtijeva dobro prorahljeno tlo, staru snagu, jer mora u kratko vrijeme da stvori veliku masu, što joj ne bi bilo moguće, da ne bi bilo u zemlji dovoljno rastvorene biljevine hrane. Ako ju se za vrijeme rasta pognoji sa umjetnim gnojem, naročito sa superfosfatom, potrošak dobro naplaćuje.

Sijati se može na dva načina: omaške i u redove. Obzirom na laglju i jeftiniju obradnju, preporuča se redomična sjetva. Repa, posijana u redove, može se okopati sa okopačem, kojim se postupkom uštedi mnogo na radnoj snazi.

Dok repa nikne vrlo je dobro, da ju se pobrana sa lakom branom, da se poništi

iznikli korov, te da se prorijedi repa, koja je iznikla pregusta. Počinje se sijati u drugoj polovici mjeseca svibnja, pa se može sijati i do konca srpnja, još uvijek dospije bez bojazni. Sjemena treba na ral oko 1 kg. Za sjetvu treba tlo dobro usitniti, nakon toga povaljati, a nato se posije ili sa redomičnim sijalom ili se sa markicom provuku crte, po kojima se tada u red posije sjeme rukom.

Prirod repe iznaša u dobroj godini 100 do 120 q po jutru. Sijanju postrne repe morali bi skrenuti više pažnje naročito oni krajevi, gdje je vidno pomanjkanje stočne hrane, jer se sa repom mogu mnogi nedostaci ispraviti i nadopuniti.

Hranivi sastav bijele postrne repe po prof. Kellneru je slijedeći: protein 0.6%, bezdušične ekstraktne tvari 5.5%, vaknina 0.3%, vode 91.5%, ostale su sirove neprobavljive sastojine, pa stoga ni ne dolaze u obzir. Postrna repa, kao i uopće sve gomoljače, najbolje se čuva u valjanom trapu na suhom mjestu. Kada se slaže u trapove, sve medju prostore, koji nastaju, valja zasuti sipkom zemljom. Na ovaj način repa se vrlo dobro drži.

Proso.

Domovina prosa je Indija. Ono je biljka toplih krajeva. Mljeveno zrno je izvrsna mliječna hrana, a i slama je cijenjena vrsta za blago. Kod nas se gaji obično ili metličavo proso u različitim oblicima. Najbolje je crveno rumunjsko proso. Mohar, koji takodjer pripada ovoj porodici, gaji se ponajviše za uzgoj krme.

Za podneblje i tlo za proso vrijedi isto što i za kukuruz, samo što podnosi mnogo bolje sušu nego kukuruz. Mokro i hladno tlo nije za proso podesno. Najbolje uspijeva na krčevinama i isušanim ribnjacima. Pjeskovito tlo bolje mu prija nego teško vezano.

Proso zahtijeva snažnu zemlju. Podnosi i svježije gnojenje slično kao i kukuruz. Što bolja zemlja, to bolji prirod.

Proso zahtijeva veoma brižljivo priredjeno tlo. Polje mora biti osobito čisto, jer je sjeme veoma sitno, pa bi male biljke mogle pod korovom lako zahiriti.

Proso dozrijeva već nakon tri mjeseca pa kako ono podnosi sušu, može se i kasnije sijati. Na jutro treba oko 15 kg sjemena.

Glavni posao oko prosa je čišćenje polja od korova. Često plijevljenje obilno se isplati, a i okopavanje veoma mu prija.

Kod dobre njege rodi na dobrom tlu do 15 q zrna a isto toliko i slame na jednom jutru.

Mokre livade.

Na mokrim livadama vazduh nema pristupa u zemljište, pošto su sve njegove praznine izpunjene vodom. Dalje tako mokre livade ne mogu da se zagreju toplim vazduhom te su hladne i na njoj rastu: šaš, sita, šašuljica, vodena metljica itd. u narodu zvane kisele trave. Na mokrim livadama ne može se humus raspadati te se od njega pri nedostatku kiseonika obrazuju humusne kiseljine, koje čine zemljište kiselim. Na taj se način mnogim livadama stvaraju razna škodljiva jedinjenja, naročito soli, gvoždja i mangana, koje na biljke otrovno utiču. Sitne korijenove dlačice dobrih trava, čim dodju u dodir s vodom, odumiru, pošto su im organi za hranjenje uništeni. Tu se i mahovina silno razmnožava i guši dobre trave. Na mokrim livadama teško se trava suši te se često mora iznositi i sušiti na drugo mjesto, čime se troškovi oko do-

bijanja sijena povećavaju. Uzrok mokrim livadama biva nedovoljno odvodjenje kiše i snježne vode i povrijemene poplave nereguliranih rijeka. Jedini put, da se mokre livade u dobro stanje dovedu, jeste odstranjivanje uzroka njihove vlažnosti — odvodnjavanje, koje je u svima slučajevima dalo odlične rezultate.

GRAVERSTVO

ŠTAMPILJE

ETIKETE

IN VSA V TO STROKO
SPADAJOČA DELA
IZVRŠUJE TOČNO
IN SOLIDNO

LJUBLJANA, SV. PETRA CESTA 18

Novo sijeno.

Poznato je, da novo sijeno jako miriši, što pored ostalih mirišljavih trava dolazi najviše od jako mirisne trave rosulje. Ovaj miris prouzrokuje ne samo kod ljudi glavobolju, nego i kod konja zanos, naročito u manjim stajama. Kad sijeno »prevrije«, onda se onaj jak miris izgubi, a to previranje traje, kad se sijeno u »stog« ili »kamaru« složi, 4—8 nedjelja. I ukus je u rosulji spočetka ljut, pa u previranju i te ljutine nestane. A dok to prirodno preinačenje ne predje, prouzrokuje skopašnje, novo sijeno i kod konja i kod govedi stomakobolju, a kod bredje stoke nastupa često i podbacivanje; to je iskustvom utvrđeno, pa zato ne treba hraniti stoku novim sijenom sve dotle, dok ono ne prevrije i dok previranjem te škodljive osobine ne izgubi.

Vegeterijanizam.

označuje načelo vegeterijanaca, t. j. ljudi, koji se hrane isključivo hranom biljenog porijekla. — Kod izvjesnih naroda, plemena ili i pojedinaca spojila se tradicionalna navika s vjerskim osijećanjem, protivu ubijanja životinje za hranu čovjeka. Vegeterijanizam obično se propagaše u vezi sa osijećanjima i nazorima istočnih kultura, a često i iz individualnih pobuda pojedinaca, koji sa raznih uzroka postaju vegeterijanci. Fanatični krajnji vegeterijanizam zabranjuje ne samo upotreba mesa, već jaja, mlijeka, masla, sira i uopšte ma kakih životinjskih produkata, proglašujući ih za opasne i duši i tijelu. On se čak šta više protivi i pripremi biljne hrane, pečenju i kuvanju, i traži biljnu hranu u stanju u koje je sama priroda pruža. — Da ovakav vegeterijanizam nema naučnog uslonca, nije potrebno naročito dokazivati. — Naš je život vezan na neprekidnom prijemu i izmjeni materije i energije u našem tijelu. Biljno carstvo sadrži zaista sve što nam organizam treba, ali ipak životinjski vege-

terijanizam ne da se primijeniti na čovjeka, pošto ovdje i sklop organa za varenje ima riješavajući uticaj. Čovječiji organizam u samo običnoj formi ne može u određenoj mu zapremeni stomaka i crijeva da primi potrebne količine energetičnog materijala.

Prema mnogim fiziološkim istraživanjima najbolje se u ishrani čovjeka pokazala smiješana hrana hranom biljnog i životinjskog porijekla, koja u pogodnoj pripremi daje organizmu sve što za uspješan razvitak, naprijedak i istrajan rad treba.

Lasica kao štetočina u poljoprivredi.

Medju mnogim poljoprivrednim neprijateljima lasica zauzima jedno od prvih mjesta. Čini štete: šumi, voćnjacima i livadama krvoločnim satiranjem od malih sisara i ptica do domaće živine. Lasica je mala, drska i odvažna životinja, dlake ozgo smjedaste ozdo bijele, rijetko zimi skroz bijele. Hermelina je nešto veća, zimi skroz bijela, uvijek sa crnim vrhom na rjepu. Obe prolaze svaku brazdu njive, prostrane livade, šuplja, drveta i krune i sve u gnjezdima i ptice i jaja, i mlade unište.

Broj lasica u šumama, voćnjacima, njivama i blizini naših obitališta obično potcijenjujemo i to samo zato, što se ova životinja rijetko čovjeku pokazuje. U mnogim godinama i pojedinim krajevima njih je toliko, da nijedno gnjezdo: prepelica, jarebica, divljih plovaka, fazana i drugih ptica ne da mlade i da nijedan zečić ne može da odraste. Da lasica uništava i miševе, to je tačno, i to nam je pored kože jedina utjeha za tolike pričinjene štete.

U živinaricama lasica je najveći neprijatelj kokošijih jaja i malih pilića. Jaja

nestaju bez traga i tek mnogo docnije pri uredjenju žitnica i šupa nalazimo na skrivenim mjestima njine ljske. Na isti način stradaju mali pilići a ni golubovi nisu pošteđeni samo ako do njih dospije. U času opasnosti izdaje od sebe piskav glas, na koji joj druge hitaju u pomoć. Taj glas slušamo i u slučaju, kad ne može da savlada starijeg zeca. Treba je tamaniti, to je najveća korist od nje, pored njene kože, i istovrijemeno suzbijati u našem narodu ukorijenjeno vjerovanje, da će ih sa toga prokletstvo, osveta ili zla sudba postići. To je vjerovanje poniklo: što se obe ove lasice dadu prepotomiti i što su u starom kao i u srednjom vijeku za utamanjivanje miševa i pacova čuvane, jer je mačka tada bila rijetka.

Sa skupocijene kože, činjeni su pokušaji, da se hermelini — čija je koža bila nekad veoma rijetka i služila vladaocima za odeću pri velikim svečanostima — u kavezima gaje, ali se pokazalo, da hrana staje više od vrijednosti kože. Sibir godišnje izvozi prijeko pola miliona njenih koža.

Prihranjivanje konja arsenikom, da bi dobili na ljepoti.

Poznato je, da konji kada im se postupno i pravilno daje male doze arsenika, dobijaju okrugline i sjajnu dlaku, što im ljepotu znatno podiže. Daje li se arsenik stalno i pravilno (2 puta nedjeljno, u utrak i u petak na vrhu noža u hljebu, po jutarnjem hranjenju) ne izgleda da su štetne posljedice ovog tako velike, kao što se opisuju; ma da ipak ovakvi konji brže stare i ranije za rad onesposobljavaju. — Istina je, da kada se jedared sa davanjem arsenika odpočne i kad konji na njega naviknu, nesmiye se više od ovog odustati. Docnije prekidanje davanja arsenika ima za posljedicu: gubitak apetita, tijelesno opadanje, grubu dlaku bez sjaja, tupocu i tijelesno opadanje. Oporavljenje takvih konja može se opet postići ponovnim davanjem arsenika. Konji podnose velike doze arsenika i uginjavaju tek po dozi od 20—30 grama, ovce i koze po 1—15 grama, svinje i psi su jako na ovaj otrov osjetljivi, a čovjek umire po upotrebi 2 grama praška ili 0.1 grama raštvara. Liješine odolijevaju jako truljenju i sasušuje se kao mumije.

Nova opasnost za ptice.

Statistički je utvrđeno, da broj korisnih ptičijih vrsta iz godine u godinu strahovito opada. Uslijed sve racionalnijeg obradivanja zemlje iskorišćavaju se i najneznatnije površine zemljišta, uništavaju svaki džbunić na medjama, staro šuplje, drveće kao i šumarica te male ptičice niti imaju podesna mjesta, gdje bi svile svoja gnjezda ni gdje bi se sakrile od mnogobrojnih svojih neprijatelja, zbog čega mnogo propadaju. Ovo se svijeti čovjeku na taj način, što se nesmetano razmnožavaju mnogi štetni insekti. Pa i relativno gusta mreža telegrafskih i telefonskih žica donosi propast mnogoj ptičici kad u mraku ili kakvoj nepogodi naleti na njih te o zategnute žice

udari i ozlijedi glavu ili slomi krilo ili nogu. U novije doba prijeti im opasnost i od jake električne struje. Istina, za pticu nema opasnosti, kad stane na jednu telegrafsku žicu, ali kako su ove većinom dosta na blizu jedna drugoj, lako se može dogoditi, da ptice dodirne dvije žice, što joj neminovno donosi smrt. Kako se ove — za ptičiji svijet — štetne okolnosti bar za sada ne mogu izmijeniti, dužnost je zemljoradnika pa i svakog drugog čovjeka, da u svojoj sopstvenom interesu što više čuva i štiti male ptice, naročito pjevačice.

Domaća mačka.

Pravi predhodnik naše domaće mačke (Felis domestica) je plava mačka (Felis maniculata), katera živi danes u Nubiji, Sudanu, Abesiniji srednji Africi i Palestini. V starom veku je živela tudi u Egiptu, kjer se je udomačila in ohranila. Bister um Egipčanov je kmalu uvidel, kako odlična mišolovka je to in je ni samo udomačil, temveč ji je izkazoval celo božje časti ter je njihova balzamirana telesa shranjeval v Bupastisu, svetišču boginje Paht, ki je naslikana z mačjo glavou. Iz Egipta se je prenesla domaća mačka stopnjema v Malo Azijo, a odtod najbolj verjetno, da preko grških naselbin v Evropo.

V Evropi ne omenja nihče domaće mačke vse do 5. stoletja pred Krist. Prvi omenja mačko kot domačo žival Herodot, ki je živel v letih 490 do 420 pred Krist. Teda je še bila mačka v južni Evropi redka, a v srednji je ostala nepoznana še do 9. stoletja po Krst. Iz zbirke uelskih zakonov iz 10. stoletja vidimo, da je bila tedaj mačka vredna toliko, kakor ovca z jagnjetom. Če je kdo ubil tujo mačko, jo je moral, obešeno za vrh repa, popolnoma zasipati s pšenico; to je bila lastnikova odškodnina.

Izmed vseh domačih živali je mačka najbolj samostojna in je vsled tega pod vplivom človeka veliko manj izpremenila raso kakor druge živali. Stalno raso predstavlja angorska mačka, ki se odlikuje po dolgi svileni, beli, rumeni, sivi ali iz teh barv sestavljeni dlaki. Živi v Sibiriji pri Tjumenu, četudi se o njej misli, da izhaja od divje stepne mačke, katera živi v Sibiriji, Tatarski, Mongoliji in je po barvi podobna plavi mački. Divja mačka (Felis catus), ki že od nekaj živi v evropskih gozdovih, ni bila nikdar in še tudi danes ni razpoložena, da bi se jo udomačilo za domačo žival.

Razno.

Sveža in konzervirana jajca.

Če sveže jajce skuhamo na trdo, se da lahko olupiti, ima zelo majhen zračen prostor, beljakovina je enolična in elastična, rumenjake leži v sredini jajca, redkokdaj se ga vidi že od zunaj, vendar tudi v tem slučaju le nejasno, in nikdar se ne dotika lupine. Duha je prijetnega. Ako pa kuhamo jajca, ki so potom posebnega postojanja konzervirana, tedaj bo jajce v 9 slučajih od 10, približno pri temperaturi 70° C počilo in sicer vedno po dolgem. To znamenje je, kakor izgleda, specifično.

Na trdo kuhano konzervirano jajce se nasprotno težko lupi, rumenjake se vidi na konceh, često se tudi dotika lupine. Beljakovina ni čvrsta in je malo elastična. Često razpade v 2—3 plasti. Duh konzerviranih jajc ni preveč prijeten.

Rastlinstvo na Marsu.

Najmanjša poznana oddaljenost Marsa od zemlje znaša 93 in pol milijonov km, to je 20 milijonov km bližje od normalne oddaljenosti. Radi tega je razumljivo, da so bili ti momenti predmet največje pozornosti astronomov. Preje je prevladovalo mnenje, da je Mars bogat na morjih, toda novejša raziskovanja nepravilnih pasov, ki so poleti zeleni, v jeseni rumeni, a po zimi goli, so dovedla do mišljenja, da so to cvetne stepe, za gozdove pa se smatra samo one pasove, ki stalno obdržijo svojo zeleno barvo. Znanstvena kritika predpostavlja možnost rastlinskega razvitka na Marsu. Ta razvoj se stavlja v zvezo z dosedaj še neraziskano atmosfero.

- 18—19 cm dužine po 500 komada u zaboju, komad Din 2'—
20—21 cm dužine po 400 komada u zaboju, komad Din 2'50
23—24 cm dužine po 400 komada u zaboju, komad Din 3'50

Pravi bergamaški naravni brusovi za kose (gladalice ili osle). Iz naravnog kamena, rukom izradjeni.

Poslužite se zgodne prilike!

SEVER & KOMP. Ljubljana.